

VODENJE V SLUŽBI ČLOVEKA

Marica ŠTAJDOHAR

SVETOVANJE Marica Štajdohar s.p.,
svetovalka na področju prava, osebnih odnosov in osebne rasti
www.kulturazavedanja.si

Uvod

Knjižne police v knjigarnah in v knjižnicah so prepolne literature, ki nam prinaša obilico znanja, in raznih napotkov o vodenju, zlasti tistem, ki poteka v okviru poslovnih sistemov. Domači, predvsem pa tuji predavatelji, avtorji tovrstnih uspešnic delijo z nami svoja spoznanja in izkušnje na delavnicah in raznih strokovnih srečanjih. Prav tako mnoge televizijske oddaje ter časopisje v naše domove in na pisalne mize prinašajo razmišljanja in informacije o dogajanjih, trendih in dosežkih na tem področju. Tudi konferenca kakovosti in inovativnosti je del tega velikega dogajanja.

Torej celo morje znanja, metod, tehnik, podatkov, primerov, analiz in rezultatov.

Čutim kako to morje valovi skozi naš čas,
buta ob sodobnega Človeka in ga izziva,
da med vsemi temi glasovi slišal bi svoj glas.

Z vami bom podelila točno to, svoj glas, glas ki zveni v moji notranjosti, ko prebiram, poslušam, sledim temu dogajanju.

Tako kot v vsakem človeku, se tudi v meni rojevajo bolj ali manj zavedni odzivi na obravnavano dogajanje v ožjem in širšem okolju. Stkani so iz mojega razumevanja sebe in sveta, obarvani s preizkušnjami skozi katere sem šla v življenju, s koreninami v globinah moje duševnosti in odsevajo moje trenutno zavedanje in z njim povezane vrednote.

Pa pogledjmo kaj se dogaja tam znotraj mene.

Kaj je vodenje in kje je prisotno?

Preprosto povedano je vodenje (obravnavala ga bom v najširšem smislu) določitev cilja in gibanje k temu cilju. Torej vedno je neminovno povezano z izbiro cilja, ta pa je vedno odraz vrednostnega sistema tistega, ki izbira. Temu sledijo vse potrebne aktivnosti za doseg izbranega cilja. Če zavestno opazujemo ravnanje ljudi, bomo ugotovili, da vsak dan to počnemo vsi ljudje, pa če se tega zavedamo ali ne – torej vodimo, vodimo samega sebe.

Zgodnje jutro delovnega dne nas kliče k izbiri – da odidemo v službo ali ostanemo doma. S tem, ko smo odšli v službo, smo sporočili sebi in svetu kaj je naša izbira in tudi to, da za nas to predstavlja vrednoto.

Nezaposleni človek je zjutraj postavljen pred izbiro prebrskati najnovejše podatke o ponudbi zaposlitvenih možnosti, potrkati na vrata kadrovske službe, se oglasiti na zavodu za zaposlovanje... ali ostati skrit za zidovi svojega doma pestujoč svojo žalost, razočaranje, jezo in gnev čez ves svet – torej izbira med biti aktiven ali biti pasiven.

Že prav majhni otroci, stari dobro leto dni izbirajo in s tem vodijo samega sebe, seveda, če jim za to damo možnost.

Zelo sem si zapomnila dogodek, ki se je zgodil pred trinajstimi leti. S petnajst mesečno hčerko v naročju sem stopila v trgovino z namenom, da za njo kupim copatke. Za njeno starost so takrat

imeli na zalogi le dva modela, enega, ki je bil meni zelo všeč in drugega, ki mi je bil tako zelo grd, da se mi je uprl že, ko ga je trgovka nesla proti nama. Zaradi trgovkine prijaznosti sem hčerki obula oba modela in oba sta ji bila prav. Potem pa sem jo vprašala: »Darija katere hočeš, te ali te ?« in pokazala z roko najprej na ene in potem na druge. Otrok je v hipu, povsem jasno in odločno izbral – pokazala je katere hoče. Izbrala je tiste, ki so bile meni grde. Bila sem presenečena, kako so ji lahko tako grdi copati všeč. Kupila sem jih, hčerka jih je zelo rada nosila, tudi, ko so bili že stari in ponošeni, mene pa so ti copatki ves čas učili o suverenosti človeškega bitja, ki domuje v majhnem, od odraslega sveta odvisnem telesu, o spoštovanju izbire drugega človeka, o pomenu tega za otrokov razvoj – bodočega odraslega človeka, predvsem pa o notranjem vzgibu, ki me je vodilo v to dejanje – poznate ga in ime mu je Ljubezen.

Vodenje je zelo pogosto povezano s strokovnimi znanji.

Bolno telo nas prosi, da namesto delovnih aktivnosti izberemo obisk zdravnika in ko sedimo v njegovi ordinaciji se temu našemu osebnemu vodenju pridruži še zdravnikovo strokovno vodenje – oboje pa služi istemu cilju – torej, da bi našemu telesu povrnili zdravje.

In že smo na točki, ko sledi novo vprašanje:

Kolikšni del vodenja je namenjen Človeku?

Ko oboleli sedi pred zdravnikom, ga ta s svojim strokovnim znanjem vodi na cilj izboljšanja njegovega zdravstvenega stanja oz. vzpostavitve zdravja. Ampak tam na stolu ne sedijo bolezenski simptomi, bolezni, temveč Človek. Ta pojem vedno združuje štiri temeljne sestavine: telesno/fizično, čustveno/emocionalno, miselno/mentalno in duhovno/spiritualno ter vse iz njih izhajajoče potrebe. In ne gre samo za pojmovno razumevanje, temveč za to, da človeško bitje vse to v resnici tudi je.

Koliko časa in svoje pozornosti ter znanja zdravnik nameni vsakemu izmed teh človekovih elementarnih delov ?

In če preskočim na druga področja: koliko tovrstne vzgoje namenijo vzgojitelji otrokom v vrtcih, koliko svojih aktivnosti temu namenijo učitelji, profesorji učencem, dijakom v osnovnih in srednjih šolah ter predavatelji svojim študentom na fakultetah ?

In naprej - koliko danes zaposlenih ljudi je pri vodenju poslovnih sistemov obravnavanih na takšen način ?

In še naprej – koliko ostarelih ljudi v domovih za starejše občane ima zagotovljeno tovrstno oskrbo?

Pomembno je, da si odgovorite na ta vprašanja, kajti vaš odgovor, vaše spoznanje je za vas najpomembnejše. Vaš glas.

Jaz sem le ena od mnogih oseb, ki so že pred menoj zapisale svoja razmišljanja in spoznanja o obravnavani temi.

In kakšen je moj odgovor na zastavljena vprašanja?

Otrokom v vrtcu je zagotovljeno varstvo, hrana, ležišče, igrače, higiena, vodena igra in ustvarjanje, tu in tam naročje in crkljanje pri vzgojiteljici, potem pa že zmanjka energije, prostora in časa za vse tisto, kar so se vzgojiteljice v času strokovnega izobraževanja učile o razvoju otroka in njegovi vzgoji, o vsem fantastičnem potencialu, ki ga nosi v sebi in mu sam po sebi zagotavlja osupljiv razvoj, samo, če ga znamo voditi pri tem.

Zgodba se v še bolj drastični obliki ponovi pri učiteljih, profesorjih v osnovnih in srednjih šolah. Učni načrti so natrpani z učnimi vsebinami in programi, ki jih morajo izpeljati, o tem voditi

dokumentacijo na podlagi katere je mogoče kontrolirati njihovo delo. Kje je vsa izpitna snov iz pedagogike, psihologije, sociologije, komunikologije..., ki jim je v študijskem času »parala živce« in kje so vse čustvene stiske, ki jih doživljajo otroci na poti v odrasli svet? Potisnjeni so ob rob šolskega sistema napolnjenega z učnimi načrti, ob rob učne snovi, ki jo, roko na srce, v največji meri pozabimo.

Primer: v petem razredu osnovne šole je imel učenec govorno vajo. Ves čas tega svojega nastopa pred razredom se je nemirno prestopal sem ter tja. Na koncu mu je učiteljica dala oceno pet in mu rekla: »Drugič ne bo pet, če ne boš stal pri miru.«

Ključna stvar tega dogodka zame ni to, kaj je učenec povedal in ne to kakšno oceno je dobil, temveč to, kako se je ob tem počutil. Njegovo nemirno prestopanje jasno kaže na njegovo nelagodnost oz. stres v situaciji izpostavljenosti, kar govorni nastop zagotovo je. Takemu učencu je potrebno pomagati, da gre zavestno skozi to svoje psihofizično stanje in doseže stanje notranjega miru in suverenega nastopa. To je zame najpomembnejše, ker je otroštvo in odraščanje zlati čas za oblikovanje osebnosti in, ker nereševanje takih stanj, v odraslem človeku sproža številne probleme. Izpostavljeno je zame najpomembnejše tudi zaradi lastne izkušnje izobraževalnega sistema, ki me je z vidika soočanja s problemi in njihovega reševanja po sedemnajstih letih šolanja pustil na cesti življenja golo in boso.

Na zalogi imam še cel kup podobnih primerov ob katerih bi lahko argumentirano razpredala o postavljenem vprašanju, a njihova obravnava daleč presega okvirje tega sestavka.

V delu univerzitetnih predavateljev vidim še največ možnosti, da sistemu vzamejo del časa in ga posvetijo študentu kot celovitemu bitju – predvsem, da ga skozi različne sodobne oblike študija izzovejo k temu, da ozavešči svojo celovitost in jo tudi razvija. To pa morajo vsekakor najprej sami čutiti kot vrednoto in študirajočemu bitju potrebno popotnico za naloge ki, ga čakajo na bližajočem se delovnem mestu.

Pa smo prispeli do delovnega mesta in z njim povezanih poslovnih sistemov ter vodenja le teh.

Čemu služi vodenje poslovnega sistema?

Naj dodam še nekaj podvprašanj:

S kakšnim namenom se oblikuje poslovni sistem?

Ali ta namen določa vse ostalo, kar je povezano s poslovnim sistemom?

Kakšno mesto ima v poslovnem sistemu Človek?

Kdaj poslovni sistem propade?

Po sami logiki in naravi stvari se poslovni sistem oblikuje zaradi poslovnega procesa, zaradi tega obstaja in temu služi. Definicija poslovnega procesa, ki sem jo našla v študijski literaturi ene od fakultet pravi: »Poslovni proces je vsak proces, ki je relevanten za nastajanje dodane vrednosti; je strukturirano merljiva množica aktivnosti, oblikovanih z namenom doseči določen rezultat za stranko in tržišče.«

Poglejte kaj je namen poslovnega procesa – to je doseči določen rezultat za stranko in tržišče. In ravno ta namen nam odkriva vso resnico in sporoča tudi odgovore. Sporoča nam to, da že sam namen obstoja poslovnega sistema določa fokus v njem zaposlenih ljudi in istočasno od njih zahteva, da tega fokusa ne izpustijo izpred oči. To je tisti rezultat, ki bo zadovoljil stranko, torej obdržal oz. širil tržišče ter ravno s tem sistemu zagotavljal njegov obstoj.

Vse v sistemu se temu podreja in temu služi, tudi Človek.

Če pogledamo skozi zgodovino, je to podrejanje in služenje zelo spremenilo svoj zunanji izraz - od trdega mezdnega izkoriščanja in nečloveških delovnih razmer do vse pravne regulative, ki danes ureja pravice in delovne pogoje zaposlenih.

Ali se je spremenil tudi njegov notranji izraz?

Da, v tisti meri, ki je posledica spremenjenih zunanjih okoliščin, ki so vsekakor pozitivno vplivale na Človeka, sicer pa ne, ne prepoznam tega.

Še vedno Človek ni bistvo sistema, njegov namen in njegov fokus.

Čeprav se v sistemu proizvaja izdelek oz. opravlja storitev, ki je namenjena človeku-končnemu kupcu in celo dvigu kvalitete njegovega življenja, je na drugi strani človek kot del sistema, ki to proizvaja oz. izvaja, postavljen v položaj, da mora dnevno na prvo mesto svojega delovanja postavljati proizvod/storitev ter zadovoljstvo tega drugega človeka in ne sebe samega.

V to ga silijo tržne zakonitosti, zahteve sistema in njegovih lastnikov ter potreba po zagotavljanju lastne eksistence.

V tem svojem ravnanju gremo ljudje do skrajnih meja, še zlasti v sodobnem svetu, kjer prevladuje potrošniški način življenja in sta zmaga ter dobiček postala vodilni vrednoti. Tudi za ceno narave od katere smo vsi odvisni.

Pa pogledajmo primer:

Gledala sem znanstveno oddajo, ki je obravnavala problem zmanjševanja pitne vode na našem planetu. V tej oddaji je bil obravnavan tudi Las Vegas – vsem dobro znano ameriško mesto casinojev in zabave sredi puščave. Vsak dan v tem mestu porabijo 1000 litrov vode na osebo. Tej razkošni porabi vode že več let nasprotujejo rančarji, ki pri reji svoje živine opažajo zmanjševanje zalog podtalnice in pokažejo mesto, kjer je pred desetimi leti voda vrela iz tal, danes pa je njena gladina 5 metrov pod površjem. Oseba, ki je v tej oddaji zastopala interes Las Vegas-a je med drugim izjavila: » ...ljudje nočejo, da jim resničnost pokvari vikend, sem prihajajo za konec tedna, da bi se zabavali in doživeli vse tisto, kar jim Las Vegas nudi....«

Skozi te njene besede lahko prepoznam vso silno moč kapitala in strahotno pomanjkanje zavedanja ter odgovornosti. Čutim globoko žalost ob tem, a ob enem tudi notranji izziv, ki me sprašuje: »Kaj lahko narediš za spremembo tega stanja?«

Kako naj vodenje služi Človeku?

Odgovor se ponuja kar sam – tako, da Človeka postavi na prvo mesto povsod tam, kjer je prisoten. In dobro veste, da je človek prisoten povsod, tudi v naj sodobnejših proizvodnih, komunikacijskih in drugih procesih.

Zavedam se, da je nemogoče, pa tudi nesmiselno in razdiralno obstoječi koncept, kjer Človek ni postavljen kot bistvo dogajanja, spremeniti čez noč. Za to je potreben čas in proces, vztrajnost, premagovanje ovir, **predvsem pa razvoj samozavedanja ljudi**.

Najprej moramo v ljudeh prebuditi potrebo po tem, da bi bolje poznali samega sebe, se zavedali svoje celovitosti in vseh potreb, ki iz nje izhajajo. Sleherni človek ima to hrepenenje, razlika je le v tem, da se ga eni bolj, drugi pa manj zavedajo. Najlažje mu pomagajte tako, da ga vprašate kaj je njegova potreba. Povedal vam bo. Mogoče bo začel s čisto vsakdanjo zadevo, a s pomočjo novih in novih vprašanj, mu boste pomagali odkrivati njegov notranji svet in s tem njega samega.

Z odgovori na ta vprašanja se samodejno oblikuje tudi vrednostni sistem z vsemi vrednotami, ki jih ljudje v procesu samospoznavanja prepoznajo kot svoje vrednote.

In samo takemu sistemu, ki raste iz notranjosti ljudi, lahko ljudje resnično, s srcem ter predano sledijo, saj ga čutijo kot svojega.

Če hočete, da bodo zaposleni resnično sledili vrednotam, ki ste jih oblikovali v poslovnem sistemu, jim pomagajte – jih vodite k temu, da bodo najprej našli svojo celovitost, da bodo najprej sledili samemu sebi, saj Človek vedno ravna v skladu s tistim, kar nosi v sebi, ne glede ali se tega zaveda ali ne.

Nadvse pomembno je, da se zavedate očem skrite moči čustev, še zlasti zato, ker se v tem prostoru še vedno čutijo posledice preteklega političnega sistema, ker je lastnost slovenskega naroda čustvena zaprtost in, ker je pogosto zaslediti prepričanje, da v resnem in odgovornem poslovnem svetu ni prostora za čustva.

Da še zlasti to slednje ni resnica, temveč zgolj nek miselni koncept, najbolj nazorno, drastično in prepričljivo dokazuje nastanek in razvoj finančne krize. Z močjo udarnega vala atomske energije je zajela svet. Njeno pravo ime je čustveno stanje, ki se mu reče strah, nastanek finančne krize, pa je zgolj posledica tega strahu. Poglejte si časopisne članke in ponovno zavrtite dnevna poročila, pa boste videli katero besedo so politiki, borzni analitiki in razni komentatorji najpogosteje uporabili – to je bila beseda: nezaupanje oz. povrniti zaupanje. In kdaj ne zaupamo? Takrat, ko nas je nečesa strah, ali ne.

Bodimo modri in se učimo od Življenja. Svetovna dogajanja so tudi njegov sestavni del. Če pogledam na finančno krizo z višje perspektive, vidim, da nas dobesedno uči o medsebojni povezanosti in soodvisnosti, o moči medijev, o že omenjeni moči čustev, o pozitivnem mišljenju in delovanju kritične mase, o prepoznavanju priložnosti za osebno, gospodarsko in družbeno rast ter razvoj, o stanju človekovega zavedanja in z njim povezane odgovornosti do sebe in sveta in sicer vse to z vidika prakse in ne zgolj teorije – torej nastala situacija nas potiska v preizkušnjo, ko bomo morali, zlasti v razvitem svetu, dokazati, da to o čemer tako radi govorimo in pišemo, znamo tudi živeti.

In kdo je odgovoren za vodenje, ki naj služi Človeku?

Vsak izmed nas, tam kjer je, tako do sebe, kot v odnosu do drugih.

Tako kot je revni del sveta pred izzivom, da bo razvil svoj politični in gospodarski sistem in zagotovil hrano, delo in razvoj svojemu prebivalstvu, tako je razviti svet pred izzivom, da bo poiskal pot k Človeku in vsem njegovim sposobnostim, ki jih je vanj položila mati narava.

In tako, kot je razviti svet tisti, ki je odgovoren, da s svojim znanjem, izkušnjami in finančnimi injekcijami pomaga in vodi prebivalce nerazvitih dežel, da zrastejo v svojem znanju ter se razcvetijo kot ljudje in kot družba,

tako je

vsak izmed nas odgovoren z vsem tistim česar se zaveda in s čimer upravlja – več ko imate zavedanja in večja ko je vaša moč v kapitalu, odločanju, vzgojnem, medijskem ali družbeno hierarhičnem vplivu, večja je vaša odgovornost za spremembe, ki ji potrebuje človek in družba razvitega sveta.

Ko na televiziji gledam ljudi, ki zaradi posledic finančne krize izgubljajo delovna mesta in v njihovih telesnih reakcijah, očeh ter glasu jasno prepoznam strah, jezo, zamero, žalost... v moji notranjosti odmeva:

- prepričanje, da je v vzgojnih in izobraževalnih sistemih takoj potrebno vključiti vsebine za razvoj samospoznavanja, zavestnega soočanja s seboj in z vsemi radostmi ter bolečinami, ki jih prinaša življenje

- nujnost oblikovanja načrtnega dela z ljudmi, ki se znajdejo v teh situacijah z namenom, da izrazijo vso to energijo, ki se ob tem nabere v njih – že fizikalno gledano veste, da energije ni mogoče uničiti, možno jo je le spreminjati; poslovni subjekti bi morali oblikovati sklade, ki bi financirali tovrstne aktivnosti
- zavedanje, da so nepredelana boleča čustvena stanja in stiske ljudi največji botri za razvoj raznih zdravstvenih težav in pot v kronične bolezni, kar bo prizadelo njih osebno, njihove družine in dodatno obremenilo zdravstveno blagajno – kaj mislite na katera vrata bo potrkala za nova finančna sredstva?
- žalost ob tem, da so otroci teh ljudi izpostavljeni prenašanju negativnih vzorcev o tem kako krivično, nepravilno in težko je življenje – namreč težko je ljudem v pomanjkanju sredstev za preživetje razmišljati, čustvovati, govoriti in ravnati pozitivno, biti vzpodbuda in sonce svojim otrokom – za to je potrebno ogromno notranje moči in zavedanja, da otroci dobesedno srkajo vase vse česar so deležni in iz tega oblikujejo svojo osebnost, svoj jutri, svojo usodo
-

Vsi smo med seboj povezani, vsi vodimo in vsi smo vodeni.

Roka ameriškega bančnika, ki je podpisala zgrešeno kreditno pogodbo s hipotekarnim zavarovanjem, je istočasno podpisala nižja naročila za naše proizvodne programe, izdala odločbe o prenehanju delovnega razmerja in pustila v domovih naših ljudi neplačane položnice, vse to je storila istočasno, samo zgodilo se je nekoliko kasneje.

In človek, ki ga v grlu stiska ob izgubi službe ali pa iz strahu, da jo bo izgubil, bo v končni fazi naredil isto, samo način in pot bosta drugačni, razen, če ne bomo poskrbeli, da bo spremenil svoje ravnanje – to pa je vedno posledica spremembe v njegovi notranjosti.

Kaj pomeni odličnost vodenja?

Izraz »odličnost« me je razveselil, saj mi obljublja najboljše. Spominja me na šolske petice in študijske desetke.

Razmišljam pa o tem kaj je imel avtor v mislih, ko se je odločil za uporabo tega izraza. Kakšno vsebino je dal tej pridevniški besedi.

Ljudje opisne izraze različno pojmujejo in jih temu posledično povezujemo z različnimi stvarmi, asociacijami, različno vsebino.

Moje razmišljanje je bolj kot temu izrazu sledilo notranjemu čutenju in razumevanju vodenja, vodenju po meri Človeka in za Človeka.

Resnici na ljubo pogostokrat ugotavljam, da tudi v našem izrazoslovju najdem vpliv potrošništva in globalizacije. Če hočeš biti »in« v poslovnem svetu ni več dovolj samo trendovska modna obleka, pa zadnji model avtomobila, temveč tudi, da pogosto uporabljaš različne tuje izraze in kratice in , da je tega čim več, ker se potem bolj pametno sliši.

Po eni strani opevamo Primoža Trubarja, od učencev zahtevamo, da vedo kdo je bil in kaj je napisal, se zgražamo nad človekom, ki ne zna pojasniti kaj za en Slovenec je to bil, po drugi strani pa mnogokrat zgleda kot, da več ne znamo po slovensko povedati kaj počnemo v naših podjetjih. Tudi tukaj gre za vodenje, vodenje našega slovenskega jezika, slovenske identitete in našega mladega roda – ta bo ravnal tako kot bo nas videl početi in ne tako kot mu bomo govorili, da naj počne.

Zaključek

Pa smo na koncu in moja kapljica je padla v morje.
To bo še naprej šumelo, butalo, valovilo in oblivalo otočke in celine,
morje, ki nam na svoji gladini pripovedujejo zgodbo o ločenosti, v svojih globinah pa skriva ravno
obratno sliko – sliko povezanosti.

Tako je tudi z ljudmi.

Izziv je, da to prepoznamo in živimo.

In vsi smo izzvani da sebe in drug drugega vodimo k temu.